

Andrzej Anszperger

Uniwersytet im. M. Kopernika w Toruniu

EFEKTYWNOŚĆ LOKALNYCH SYSTEMÓW TURYSTYCZNYCH

Wprowadzenie

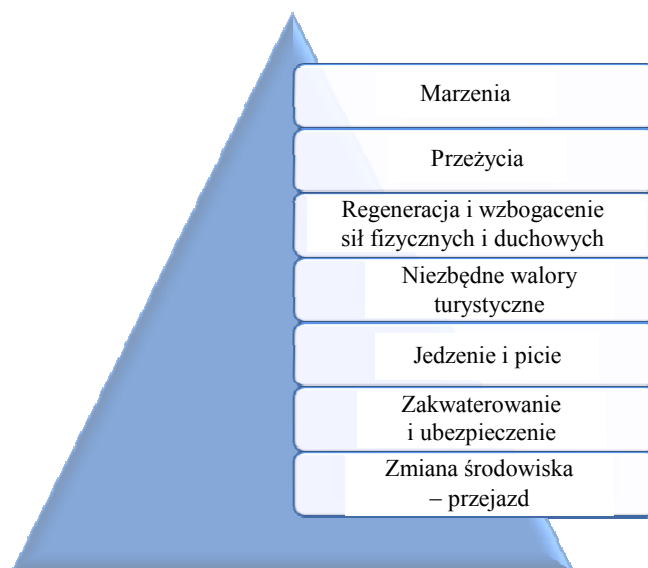
Rozwój społeczno-gospodarczy, powiązany z nim wzrost przeciętnej zarobkowości, rosnące zapotrzebowanie na usługi czasu wolnego, rozwój transportu, zanik barier administracyjno-politycznych w podróżowaniu sprawiają, że turystyka staje się coraz istotniejszą częścią gospodarki i coraz ważniejszą formą aktywności ludzkiej. Współcześnie turystyka nie jest postrzegana tylko jako przyjemność, ale także jako źródło dochodów, generator miejsc pracy, rewitalizacji jakiegoś obszaru. Turysta niezależnie od formy i motywu podróżowania realizuje swoje potrzeby nie w jakimś kraju czy regionie, ale w jednoznacznie określonym „fizycznym” miejscu – części kraju, regionu. Celem opracowania jest przeanalizowanie wybranych aspektów funkcjonowania tego miejsca turystycznego, w którym zaspokajane są potrzeby turystów, traktując to miejsce jako pewnego typu system.

1. Istota i funkcje turystyki

Według Światowej Organizacji Turystyki (United Nations World Tourism Organization, UNWTO), turystykę należy rozumieć jako ogół czynności osób, które podróżują i przebywają w celach wypoczynkowych, służbowych lub innych nie dłużej niż rok bez przerwy poza swoim codziennym otoczeniem, z wyłączeniem wyjazdów, w których głównym celem jest aktywność zarobkowa, forma czynnego wypoczynku poza miejscem stałego zamieszkania¹. Ta powszechnie cytowana definicja jest być może niezbyt precyzyjna, ale na tyle sze-

¹ Terminologia turystyczna. Zalecenia. WTO, Warszawa 1995, s. 5.

roka, że może objąć coraz bardziej zróżnicowane i złożone motyw bycia turystą i sposoby ich zaspokajania. Adaptując klasyfikację potrzeb przedstawioną przez Masłowa do rozważań turystycznych można to przedstawić jak na rys. 1. Każda z wymienionych pozycji jest bardzo szeroka co do sposobu odczuwania i sposobu zaspokajania. Inaczej patrząc na tą kwestię oznacza to złożoność i różnorodność usług turystycznych, zarówno po stronie popytu, jak i podaży. Oddziałując na szeroko rozumiane otoczenie, turystyka implikuje wielorakie konsekwencje nazywane funkcjami turystyki, rozumiane jako pozytywne następstwa, negatywne konsekwencje nazywane są dysfunkcjami turystyki. Najczęściej wymieniane zawiera tabela 1.

Rys. 1. Piramida potrzeb turystycznych

Źródło: Rico-Scherrieb: Qualitätsund Management. „Revue de Tourisme” 1992, nr 3, w: R. Łazarek: *Ekonomika turystyki*. Zakład Wydawniczy DrukTur, Warszawa 1999, s. 25.

Tabela 1

Funkcje i dysfunkcje turystyki

Funkcje turystyki	Dysfunkcje turystyki
1	2
<p>Wypoczynkowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> – likwidacja zmęczenia – podnoszenie sprawności fizycznej – wzmocnienie poczucia wewnętrznej kontroli i osobistego wpływu na własne życie. 	<ul style="list-style-type: none"> – ograniczenie możliwości poznawczych turystów wtedy, gdy program jest skoncentrowany na biernym wypoczynku, – dodatkowe zmęczenie kiedy program jest przeładowany i niedostosowany do danej grupy turystów.
<p>Zdrowotna:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poprawa lub powrót do zdrowia, – integracja osób, które dochodzą do pełni zdrowia z trwale niepełnosprawnymi. 	<ul style="list-style-type: none"> – urazy spowodowane uprawianiem turystyki kwalifikowanej, – urazy odnoszone podczas podróży do miejsc wypoczynku lub z powrotem, – wzrost zachorowań na choroby weneryczne i AIDS, – wzrost zachorowań na choroby zakaźne.
<p>Wychowawcza:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kontakt z innymi ludźmi, – rozwijanie osobowości, – nauka adaptacji do nowych warunków i okoliczności, – stwarzanie możliwości działania twórczego, – stwarzanie warunków resocjalizacji osób społecznie niedostosowanych, – integracja rodziny, – powodowanie zmian w poglądach, sposobach zachowań oraz zainteresowań ludności miejscowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – lekceważenie norm współżycia społecznego oraz zachowania patologiczne, – postawa niechęci i lekceważenia wobec ludności terenów odwiedzanych, nieprzestrzeganie norm moralnych, lokalnych zwyczajów oraz szacunku do wartości, które dla mieszkańców mają szczególne znaczenie, – zanikanie tradycyjnych gościnności w dużych ośrodkach turystycznych, gdzie stosunki międzyludzkie nierzadko zamieniane są na towar do sprzedaży.
<p>Kształceniowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poznawcza rola turystyki, – kształtowanie się nowych zainteresowań, – motywacja do podnoszenia swoich kwalifikacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – skupianie się na jednym rodzaju atrakcji zapominając o innych ciekawych rzeczach.
<p>Miastotwórcza:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwój obszarów emisyjnych, – napływ inwestorów oraz osób szukających zatrudnienia w regionie turystycznym, rozwój budownictwa mieszkaniowego, handlu, komunikacji, gastronomii, rzemiosła oraz sektora rozrywkowego, – rozwój szkolnictwa, nauki, – powstawanie urządzeń rekreacyjnych, basenów, boisk, kortów tenisowych itp. 	<ul style="list-style-type: none"> – degradacja środowiska, – przeciążenia komunikacji miejskiej, – kolejki w sklepach i punktach usługowych, – zaśmiecanie plaż i ulic, – zatłoczenie dróg, zwiększona liczba wypadków i kolizji na drogach, – zmiany w tradycyjnym układzie architektonicznym – miejscowości, – rozrastanie się ponad miarę miejscowości turystycznych.
<p>Edukacji kulturowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> – promowanie wartości kulturowych i kultywowania dziedzictwa przeszłości, 	<ul style="list-style-type: none"> – komercjalizacja kultury lokalnej prowadząca do zaniku autentycznych jej przejawów, zmiany tradycyjnych wartości, obyczajów, poglądów moralnych, religijnych,

cd. tabeli 1

1	2
– rozwój kultury regionalnej, pielęgnowanie folkloru, rozwój sztuki ludowej, rzemiosła artystycznego, tworzenia skansenów, regionalnych muzeów, pielęgnacji języka.	– niszczenie zabytków.
Ekonomiczna: – aktywizacja gospodarcza regionu, – napływ kapitału do regionów turystycznych, – powstawanie nowych miejsc pracy, – zwiększanie obrotów firm lokalnych, – bogacenie się ludności miejscowej, – napływ wyższych podatków do budżetu, – napędzanie koniunktury w innych dziedzinach gospodarki (budownictwie, przemyśle, rolnictwie itd.).	– wzrost inflacji w obszarach recepcyjnych, – wzrost cen ziemi i spekulacja gruntami, – zjawisko „monokultury turystycznej” charakteryzujące się zwiększoną podatnością na kryzysy i trudności ekonomiczne w państwach rozwijających się będących uzależnionymi od turystyki.
Etniczna: – zwiększenie świadomości narodowej uczestników turystyki, – umacnianie tożsamości grup etnicznych, – zacieśnienie kontaktów z krajem ojczystym.	– niepokoje dotyczące przyjazdów turystów etnicznych np. z Niemiec czy Izraela.
Kształtowanie świadomości ekologicznej: – rozwój ruchu ochrony środowiska, – edukacja ekologiczna.	– zanieczyszczenie powietrza w miejscowościach turystycznych. – zanieczyszczenie akwenów wodnych, – wycinanie lasów pod trasy narciarskie, pola golfowe itp., – erozja gleby.
Polityczna: – przełamywanie barier i zacieśnianie współpracy międzynarodowej, – kształtowanie postaw, świadomości narodowej oraz wychowania w duchu patriotyzmu.	– wykorzystanie turystyki do celów ideologicznych i walki politycznej.

Źródło: W. Alejski: Turystyka w obliczu wyzwań XXI wieku. Albis, Kraków 1999, s. 33-67;
W. Gaworecki: Turystyka. PWE, Warszawa 1997, s. 304-346.

Przedstawione w tabelach 1 i 2 klasyfikacje i przykłady w poszczególnych grupach nie wyczerpują całości. Kryteriów klasyfikacji i elementów wyodrębnionych jest niemalże nieskończona ilość, rośnie ona wraz z rozwojem turystyki.

Tabela 2

Wybrane elementy klasyfikacji ruchu turystycznego

Kryteria opisujące podróż turystyczną	Przykładowe rodzaje ruchu turystycznego	
Cel podróży	<ul style="list-style-type: none"> – turystyka wypoczynkowa – turystyka poznawcza – turystyka kwalifikowana – turystyka w interesach (handlowa, biznesowa, kongresowa) – turystyka zdrowotna – turystyka motywacyjna – turystyka etniczna – turystyka wiejska – turystyka ekologiczna – turystyka religijna i pielgrzymkowa 	
Charakter podróży	w zależności od miejsca zamieszkania	<ul style="list-style-type: none"> – ruch krajowy (wewnętrzny) – ruch zagraniczny (międzynarodowy)
	w zależności od czasu trwania podróży	<ul style="list-style-type: none"> – ruch krótko-, średnio- i długo-pobytowy – wycieczki wyjazdy krótkie i długie (powyżej czterech noclegów)
	w zależności od okresu wyjazdu	<ul style="list-style-type: none"> – turystyka sezonowa i pozasezonowa – turystyka letnia i zimowa – turystyka weekendowa
Sposób organizacji podróży	ze względu na organizatora	<ul style="list-style-type: none"> – turystyka indywidualna – turystyka zorganizowana
	ze względu na towarzystwo w podróży	<ul style="list-style-type: none"> – turystyka samotnicza – turystyka grupowa – turystyka rodzinna
	ze względu na sposób finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – ruch w całości finansowany przez uczestników – ruch częściowo lub całkowicie dofinansowany (turystyka socjalna)
	ze względu na środek transportu	<ul style="list-style-type: none"> – autokarowa – rowerowa – samochodowa – lotnicza – wodna – piesza
	ze względu na miejsce docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – górską – nadmorską – miejską – wiejską

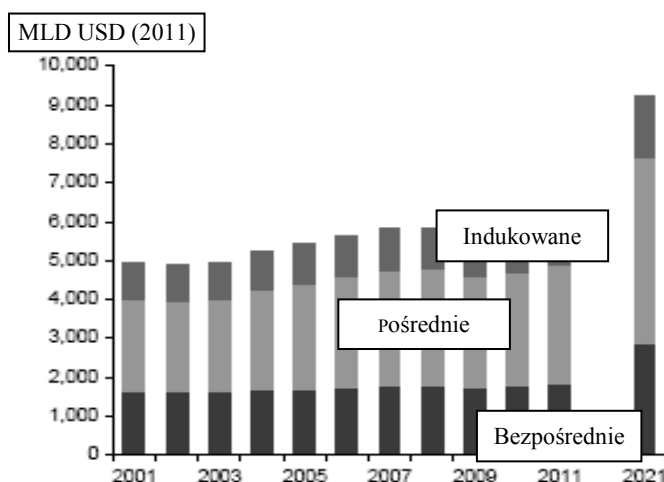
Źródło: Ibid. oraz Obsługa ruchu turystycznego. Red. B. Meyer. PWN, Warszawa 2006, s. 42-43.

Ta różnorodność rodzajów, form turystyki ujawnia się w miejscach, do których przyjeżdżają turyści. Destynacja turystyczna (Tourist Destinations, Tourism Destination), miejsce docelowe w turystyce, obszar (miejsce) recepcji turystycznej to bliskoznaczne określenia używane w polskiej literaturze w odniesieniu do „miejsc”, w których przyjmowani są turyści i gdzie zaspokajają swoje potrzeby.

2. Ranga ekonomiczna turystyki

Znaczenie turystyki dla gospodarki można analizować na różnych poziomach agregacji i według wielu aspektów. Zaczynając od skali globalnej stwierdzamy, że turystyka jest coraz istotniejszym fragmentem gospodarki. Przemysł turystyczny wytwarza PKB o wartości około 1,8 biliona USD, a z uwzględnieniem efektu mnożnikowego prawie 6 bilionów USD, ze średniorocznym prognozowanym tempem wzrostu dla dekady 2011-2021 – 4,2%.

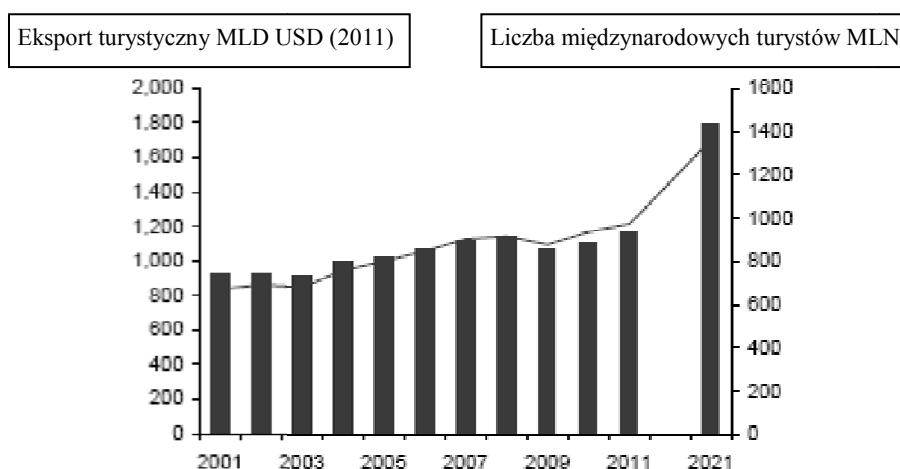
Międzynarodowy ruch turystyczny generuje eksport (specyficzny, ponieważ dotyczy usług z ich specyfiką) o wartości 1,2 biliona USD, ze średniorocznym prognozowanym tempem wzrostu dla dekady 2011-2021 – 4,3%. Liczba międzynarodowych turystów przekroczyła już miliard, a w 2021 wyniesie ponad 1,4 miliarda².

Rys. 2. Udział turystyki w tworzeniu PKB – świat

Źródło: WTTC, Travel & Tourism Economic Impact, 2011.

² WTTC, Travel & Tourism Economic Impact, 2011. UN WTO, Tourism Highlights Edition 2012, WTO, Madryt.

Rys. 3. Eksport turystyczny i liczba międzynarodowych

Źródło: Ibid.

Turystyka to także miejsca pracy, w skali świata to z uwzględnieniem efektu mnożnikowego ponad 250 milionów osób. Sytuację w Polsce i kujawsko-pomorskim przedstawia tabela 2³.

Według danych Rachunku Satelitarnego dla Polski⁴ w 2008 roku łączna liczba pracujących w charakterystycznych rodzajach działalności turystycznej wyniosła prawie 687 tys. osób, co stanowiło (podobnie jak w minionych latach) niespełna 5% siły roboczej w całej gospodarce. O randze ekonomicznej turystyki świadczą także dochody podatkowe na różnych szczeblach gospodarki, nakłady inwestycyjne w turystyce, wpływy dewizowe itd. nieomawiane tutaj ze względu na szczupłość miejsca.

³ Należy pamiętać, iż całkowity szacunkowy wkład turystyki w tworzenie dochodu narodowego jest znacznie większy poprzez powiązania z innymi sektorami. Polska Klasyfikacja Działalności (PKD 2007) wprowadzona Rozporządzeniem Rady Ministrów jest umownym podziałem, usystematyzowanym według zbioru rodzajów działalności społeczno-gospodarczej jakie realizują podmioty gospodarcze. Stosuje się ją m.in. do zestawienia informacji statystycznych, przedstawienia struktury gospodarki narodowej z punktu widzenia społecznego podziału pracy czy opracowania bilansów gospodarki narodowej. Pod względem turystyki najbardziej istotne wydają się sekcje H oraz I, a więc odpowiedzialne za Transport i gospodarkę magazynową oraz Działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi.

⁴ Rachunek satelitarny turystyki dla Polski. Red. E. Dziedzic. Instytut Turystyki, Warszawa 2010.

Tabela 3

Pracujący (faktyczne miejsca pracy) według grup sekcji,
Kategoria: Rynek Pracy, Grupa: Pracujący

Jednostka terytorialna	Sekcja H ogółem		Sekcja I ogółem	
	2009	2010	2009	2010
Polska	704.111	708.543	258.704	241.727
Kujawsko-pomorskie	33.206	33.248	10.029	9.295

Źródło: <http://www.stat.gov.pl/bdl>

3. Lokalny system turystyczny

Stosując podejście systemowe (analizę systemową) w odniesieniu do turystyki, można podjąć próbę wyodrębnienia z całego zjawiska turystyka jej części, którą można zdefiniować jako Lokalne Systemy Turystyczne (LST). Pojęcie LST może być w pewnym stopniu utożsamiane z sygnalizowaną destynacją turystyczną czy, nie korzystając z zapożyczenia angielskiego, z miejscem recepcji turystycznej. W rozważaniach o definiowaniu systemów gospodarczych S. Swadźba⁵ rozróżnia (mając na uwadze skalę, obszar) systemy mikro, np. gospodarstwo domowe, mezo, np. Śląsk, makro – gospodarkę narodową i mega – np. socjalizm. Mając na względzie to, jakiej wielkości obiektami są LST, mieścić się one mogą na pograniczu mikro i mezosystemów. Biorąc pod uwagę to, jak wielopłaszczyznowym zjawiskiem jest turystyka, LST mogą być rozpatrywane jako systemy gospodarcze, społeczne, przyrodnicze, kulturowe, polityczne. Żadnego z tych ujęć nie można rozpatrywać w oderwaniu od reszty, tworzą one pewną całość – system. Przez Lokalny System Turystyczny rozumieć będziemy wyodrębniony (względnie wyodrębniony) z otoczenia zbiór elementów, wzajemnie ze sobą powiązanych, tworzących pewną logiczną, funkcjonalną całość. Zakładamy, że jest to zbiór celowy (jeden cel lub ich wiązka). Warunkiem niezbędnym dla wyodrębnienia danego LST jest „zaistnienie” w nim turysty⁶ (występowanie ruchu turystycznego), co oznacza także (powinno oznaczać) świadczenie jakichkolwiek usług turystycznych. Przyjęto, że Lokalnym Sys-

⁵ A. Kaczmarek, M. Tusińska: System gospodarczy i jego istota. W: Systemy gospodarcze, zagadnienia teoretyczne. Red. S. Swadźba. AE, Katowice 2009, s. 29-35.

⁶ Pojęcie turysta, z pewnym uproszczeniem dotyczy nie tylko pozostających na dobę lub dłużej, ale także według terminologii WTO odwiedzających, czyli osoby przybywające na kilka, kilkanaście godzin.

temem Turystycznym jest (może być), miasto lub jego wyodrębniona część, gmina, powiat, kompleks wypoczynkowy czy rekreacyjny (np. Park Śląski – dawniej Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku w Chorzowie), pojedyncza atrakcja turystyczna lub ich pakiet⁷ (np. Fort IV w Toruniu), kompleks szlaku turystycznego (np. szlak kajakowy na Krutyń), subregion kulturowy, historyczny lub geograficzny (np. Pałuki, bieszczadzkie połoniny, Ziemia Chełmińska). Niezależnie od definiowania turystyki i ruchu turystycznego, w zbiorze elementów tworzących LST znajdują się m.in.:

- obiekty noclegowe,
- obiekty gastronomiczne,
- obiekty widokowe,
- usługi transportowe,
- usługi informacyjne,
- usługi medyczne,
- usługi przewodnickie, pilockie,
- usługi bezpieczeństwa i ochrony,
- usługi edukacyjne,
- usługi rekreacji i rozrywki,
- usługi religijne,
- usługi handlowe,
- usługi finansowe, bankowe,
- usługi rzemieślnicze.

Także wszystko to, co do świadczenia tych usług służy: organizacja, zasoby materialne, przyrodnicze, ludzie, infrastruktura, wszelkie instytucje. Definiowany w powyższy sposób LST charakteryzuje się większością cech niezbędnych dla wyczerpania pojęcia system przedstawianych w literaturze:

1. Jest zbiorem elementów, charakteryzuje się określonymi wzajemnymi relacjami ilościowymi i jakościowymi, może zawierać podsystemy.
2. Jest wyodrębniony z otoczenia, wchodzi z nim w specyficzne relacje, przyjmuje i przetwarza informacje, podlega konkurencji, regulacji zewnętrznej.
3. Poziom i sposób otwarcia systemu, jego ewolucja, mechanizmy samo-regulacji i samokontroli, integralność systemu, celowość, adaptacyjność, współzależność⁸.

⁷ Oddzielną kwestią jest definiowanie atrakcji turystycznej.

⁸ M. Kozłowska: System i analiza systemowa. W: Systemy gospodarcze..., op. cit., s. 11-22.

Rys. 4. Rozwój zrównoważony w turystyce

Źródło: A. Mathieson: *Tourism: Economic, Physical and Social Impact*. Longman Scientific Technical, London 1954, s. 14.

Przy systemowym podejściu do miejsca recepcji turystycznej i próbie wyodrębnienia LST, istotne jest określenie kryteriów wyodrębnienia. Nie można przyjąć jednego uniwersalnego kryterium ze względu na różnorodność i indywidualność potencjalnych Systemów. Mogą być kryteria administracyjne – jeżeli dotyczy to miasta, gminy czy innej jednostki samorządu terytorialnego i jeżeli granice administracyjne i funkcje turystyczne się pokrywają. Kolejnym kryterium mogą być tworzące pewną specyficzną całość funkcje turystyczne obszaru, nie zawsze pokrywające się z podziałem administracyjnym. Na przykład jakiś kompleks rekreacyjny „przekraczający” granice miasta, ale komunikacyjnie, w odczuciach użytkowników będący jego częścią. Kolejne kryterium determinowane przez układ przyrodniczy czy geograficzny – kompleks leśny położony w kilku gminach, akwen wodny przekraczający granice gmin. Następne kryterium to historycznie ukształtowany obszar kulturowy, np. Kociewie. Dalszym kryterium może być infrastruktura tworząca logiczną całość, np. zespół wyciągów narciarskich.

Ocena efektywności LST zależeć będzie od tego, które z funkcji turystyki przyjmujemy za istotne dla danego systemu. Wybór funkcji, określenie ich rangi dla danego systemu zależeć będzie niewątpliwie od tego, kto dokonuje tego wy-

boru. Inne kryteria przyjmie turysta-„konsument” danego systemu, inne zapewne pojedynczy element systemu po stronie podaży usług, np. obiekt gastronomiczny, jeszcze inne potencjalni zarządzający systemem jako całością. Inne kryteria, a zatem i cele może narzucić jakiś system wyższego rzędu (jeżeli regulacje prawne, zwyczajowe na to pozwalają). Wydaje się, że dobrym przykładem dla opisanego dylematu, niekiedy sprzeczności wyborów, może być Kraków, miasto, którego szacunkowe wpływy z turystyki w ostatnich latach wahają się między 2,5 miliarda a 5,5 miliarda zł rocznie⁹. Z punktu widzenia dominującego w pewnym okresie segmentu turystów zagranicznych, „prosta” rozrywka i przysłowiowe „tanie piwo” to główne zadania systemu turystycznego Kraków wobec turystów. Rosnące dzięki temu przychody były też celem części usługodawców. Zarządzający rozwojem turystyki w mieście i wizerunkiem miasta stwierdzili dość szybko, że chcą, aby Kraków postrzegany był jako stolica kultury, przez duże K. Współcześnie coraz częściej o rozwoju turystyki mówi się w kontekście rozwoju zrównoważonego (Sustainable Tourism), jest to faktycznie postrzeganie turystyki jako pewnego rodzaju systemu. Zazwyczaj wyodrębnia się trzy podsystemy: środowisko naturalne, środowisko społeczne (lokalna społeczność – community), gospodarka. W szerszym ujęciu dodaje się środowisko kulturowe materialne i duchowe, lokalne władze. W przypadku rozważania rozwoju i funkcjonowania turystyki, w tym LST, w sposób zrównoważony, przyjmuje się, że celem jest podniesienie jakości życia¹⁰. Zatem efektywność LST oceniana byłaby poprzez wpływ turystyki na zmiany w jakości życia. Najprostszymi sposobami oceny efektywności systemu turystycznego są dochody generowane przez przyjazd turystów oraz wielkość przyjazdowego ruchu turystycznego. Traktując Toruń jako przykładowy LST stwierdzamy, że w latach 2005-2011 liczba odwiedzających miasto wzrosła z 1,2 miliona do 1,65 miliona osób. „W ciągu 5 lat prowadzenia badania średnie wydatki turystów, a tym samym wpływy z turystyki do toruńskich kas wzrosły o niemal 60% (z 172 zł w 2005 na 275 zł w 2009 roku). W 2010 roku dobra passa się skończyła, gdyż średnie wydatki przeciętnego turysty były niższe od tych z 2009 roku o 16 zł. W 2010 roku turysta wydał średnio 259 złotych”¹¹. Powyższe informacje dotyczące Torunia obrazują zmiany efektywności (przychodów, liczby turystów) dla miasta i pozwalają ocenić, czy ten system turystyczny stawał się efektywniejszy. Dla obiektywnej oceny konieczne byłoby porównanie tych wielkości z efektami innych zbliżonych systemów. Liczba turystów, ich wydatki, to miary ilościowe efektywności, do tej grupy można także zaliczyć m.in.:

⁹ Małopolska Organizacja Turystyczna, Badania Ruchu Turystycznego w Krakowie.

¹⁰ Zamiennie używane są określenia: poziom życia, warunki życia, dobrobyt.

¹¹ Monitoring Ruchu Turystycznego. Turystyczny Toruń 2010, OIT Toruń.

- liczbę udzielonych noclegów,
- stopień wykorzystania miejsc noclegowych,
- odsetek osób korzystających z noclegów,
- liczbę osób korzystających z poszczególnych atrakcji, imprez (np. liczba wejść do muzeum, ilość uczestników wydarzenia plenerowego),
- odsetek osób korzystających z poszczególnych atrakcji,
- ilość oprowadzonych wycieczek,
- odsetek osób korzystających z usług przewodnika,
- ilość osób korzystających z określonych zabiegów leczniczych,
- odsetek osób korzystając z zbiegów leczniczych,
- liczba zatrudnionych w przemyśle turystycznym.

Wśród miar jakościowych wymienić można:

- odsetek turystów deklarujących ponowny przyjazd (w Toruniu np. 90% turystów krajowych i 56% turystów zagranicznych deklarowało ponowny przyjazd),
- odsetek tzw. rekomendacji, czyli polecenia innym osobom odwiedzania danego miejsca (np. w Toruniu ponad 94% odpowiedzi „tak”),
- skojarzenia z miejscem odwiedzanym – efekt wizerunkowy, ilość, rodzaj skojarzeń pozytywnych i negatywnych lub brak jakichkolwiek (np. 40% turystów opuszczających Włocławek stwierdza „...nie zapamiętam nic...”¹²,
- struktura popytu – pojedynczy produkt lub pakiet,
- rodzaj i ilość wypowiedzi na różnych forach internetowych,

Podsumowanie

Rozwój turystyki i wzrost jej znaczenia społeczno-ekonomicznego sprawiają, że konieczne staje się zarządzanie turystyką jak pełnoprawnym przejawem aktywności gospodarczej. Złożoność zjawiska jakim jest turystyka, wielopłaszczyznowa komplementarność i różnorodność form realizacji powodują, że można i że celowe jest podejście systemowe do tego zjawiska. Poszczególne miejsca recepcji turystycznej można opisywać jako system i w sposób systemowy analizować. Cechą właściwą każdego systemu jest jego efektywność, także lokalnego systemu turystycznego. Problemem badawczym jest to, z punktu widzenia których funkcji turystyki analizować efektywność LST, jakie przyjąć

¹² A. Anszperger, A. Radkiewicz: Monitoring ruchu turystycznego Kujawsko-Pomorskie. Raport z badań 2009. K-POT, Bydgoszcz 2010.

miary i jaką wagę każdej funkcji dla oceny całości przypisać. Odrębnym zagadnieniem jest metoda pozyskiwania informacji. Większość tych problemów powinna znaleźć odzwierciedlenie w obszarze zainteresowania polityki turystycznej na poziomie lokalnym i regionalnym.

THE EFFECTIVENESS OF LOCAL TOURISM SYSTEMS

Summary

Tourism is more dynamically developing part of economy and it plays more important role. Tourist requirements still rise up and capabilities of alleviate this requirements also change. It seems more and more obvious that tourism must be treat like a full rights part of economy. The consequences of that should be to management tourism, it develop with more professional style. The chance of that seems to be treated destination place in tourism like compact collection, linked up miscellaneous equipments and institutions, which from the point of view of it specificity can attract tourists and alleviate their requirements. Collection which its specificity are differing from surroundings. System approach to tourism reception place , give us a chance for better recognition the conditionality of functioning, development and effectiveness in it. Introductory try to describe possibilities and ways of the effectiveness of local tourism system, constitute aim of this article.